

Nr 400

Av herrar **Eliasson** i Stockholm och **Munktell**, om utredning huruvida ovillkorligt förbud bör gälla för att med tjänst såsom domare förena skiljemannauppdrag m. m.

Enligt gällande bestämmelser får tjänst såsom justitieråd eller regeringsråd ej förenas med skiljemannauppdrag och tjänst såsom häradshövding eller vattenrättsdomare ej förenas med sådant uppdrag annat än såsom ordförande eller ensam skiljedomare.

Beträffande andra domare, även t. ex. lagmän i hovrätten, finns ingen begränsning i nämnda hänseende.

1937 års domsagoutredning föreslog beträffande häradshövdingar en mera vittgående inskränkning i rätten att inneha skiljemannauppdrag. Utredningen ville införa ett ovillkorligt förbud att mottaga skiljemannauppdrag, såvida det ej meddelas av offentlig myndighet. Härvid anfördes: »I betraktande av häradshövdingarnas ställning i rättslivet ligger särskild vikt uppå, att de äro oberoende i ekonomiskt hänseende. För att trygga deras självständighet och förebygga varje misstanke om bristande oväld synes lämpligt att i fråga om rätten att innehava privata uppdrag i princip jämställa häradshövdingarna med justitieråd och regeringsråd. Det i 4 § 2 mom. civila avlöningsreglementet stadgade förbudet för dem som äro underkastade reglementet att utan särskilt, beträffande högre tjänstemän av Kungl. Maj:t meddelat tillstånd, mottaga uppdrag såsom styrelseledamot eller tjänsteman hos verk, bolag, förening eller inrättning, vars verksamhet har huvudsakligen ekonomiskt syfte, eller annat därmed jämförligt uppdrag, bör alltså enligt domsagoutredningens uppfattning göras ovillkorligt såvitt angår häradshövdingarna, så att Kungl. Maj:t icke skall äga dispensera från förbudet. För justitieråd och regeringsråd gäller ett dylikt ovillkorligt förbud med avseende å i huvudsak samma slags uppdrag som angivas i avlöningsreglementet. För dem gäller ock ett ovillkorligt förbud att mottaga skiljemannauppdrag.» Departementschefen motsatte sig en så vittgående begränsning varvid han bl. a. anförde: »För de av utredningen förordade bestämmelserna tala otvivelaktigt principiella skäl av synnerlig styrka. Det är såsom utredningen framhållit av särskild vikt, att en häradshövding är oberoende i ekonomiskt hänseende och att anledningar till misstanke om bristande oväld undanröjas. Framhållas må även, att de löneförmåner som enligt förslaget tillerkännas häradshövdingarna i viss mån äro avvägda med hänsyn till att restriktioner av

ifrågavarande slag skola fastställas. Jag delar på grund härav utredningens uppfattning, att ovillkorligt förbud bör stadgas för häradshövding att mottaga sådana uppdrag som avses i 4 § 2 mom. civila avlöningsreglementet. Även i fråga om skiljemannauppdragen synas restriktioner vara på angivna grunder motiverade. Härvidlag kan man emellertid icke underlåta att taga hänsyn till den i yttrandena framförda invändningen, att ett förbud på åtskilliga orter i landet kunde medföra olägenheter så till vida att domarerfarenhet icke skulle stå till buds vid avgörandet av tvister enligt skiljemannalagen och att skiljemannainstitutet härigenom skulle förlora i värde. De svårigheter, som i vissa fall skulle uppstå att finna annan lämplig skiljeman än en häradshövding, ha även föranlett utredningen att från förbudet undantaga skiljemannauppdrag som meddelas av offentlig myndighet. Med hänsyn till angivna förhållanden finner jag mig böra förorda den jämkningen i förslaget, att ifrågavarande förbud icke heller skall gälla enskilda uppdrag att vara ordförande i skiljenämnd eller ensam skiljedomare.»

Skiljemannauppdrag såsom bisyssla synes olämpligt till all domarverksamhet. Det är uppdrag som mer än många andra förbjudna extrauppdrag kan medföra konflikter mellan privat- och tjänsteintressen. En sådan bisyssla kan leda till alltför intim kontakt med domarens ämbetsutövning. I extrema fall kan t. ex. en domare tänkas bli ekonomiskt beroende av en advokat som brukar förse domaren med skiljemannauppdrag. Även om något sådant beroende icke föreligger kan enbart det förhållandet, att ena parten i en rättegång brukar anlita domaren för skiljemannauppdrag skapa underlag för otrygghet hos motparten och kanske leda till påstående om särskild välvilja från domarens sida till ena parten, vilket om än aldrig så oriktigt kan skapa misstanke om bristande oväld. Även i andra avseenden kan fara föreligga för att domarens uppdrag såsom skiljeman vävas samman med hans utövande av domarämbetet. Givet är, såsom departementschefen påpekat, att vid ovillkorligt förbud för domare att mottaga skiljemannauppdrag vissa svårigheter att anskaffa lämpliga skiljemän kunna uppkomma. I stor utsträckning torde emellertid andra därför lämpade jurister kunna anlitas, t. ex. personer med domarerfarenhet som övergått till annan tjänst, pensionerade domare, vetenskapsmän m. m. Ett förbud av ovan angivet slag kanske också skulle medföra den olägenheten att det i någon mån skulle avskära möjlighet för domare att skaffa sig praktisk erfarenhet utanför sitt ämbetsområde. Ett vaktslående om principen om domares absoluta oavhängighet måste emellertid anses så vitalt att andra hänsyn måste vika.

Med stöd av vad som ovan anförts hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning, huruvida ovillkorligt förbud bör gälla för att med tjänst såsom domare förena skiljemannauppdrag, eller

i andra hand att förbudet bör gälla annat skiljemannauppdrag än såsom ordförande eller att i vart fall samma förbud som nu gäller för häradshövdingar och vattenrättsdomare måtte gälla jämväl för lagmän.

Stockholm den 26 januari 1957

Lennart Eliasson

Henrik Munktell